

מנהיגי חינוך יקרים,

לאחר נאומו המרגש של יהודה, יוסף מתוודע אל אחיו. הרגע הנכסף והמיוחל החותם עשרים ושנים שנות פירוד וריחוק הגיע. יוסף אומר משפט קצר (בראשית מה ג): "וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעֹד אֶבִּי חַי" ואחיו נשארים דוממים והמומים: "וְלֹא-יָכְלוּ אָחָיו לַעֲנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנָיו".

חז"ל למדו מאירוע מכונן זה מסר מוסרי לדורות: (מדרש רבה פרשה צג סימן י): "אבא כהן ברדלא אמר, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה יוסף קטנן של שבטים היה ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (תהלים נ) "אוכיחך ואערכה לעיניך" על אחת כמה וכמה".

התוכחה הראויה והמועילה היא בהוכחה חותכת שלא ניתן לסותרה. לעומת טענת יהודה "ואיך אעלה אל אבי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי?" טוען יוסף: הלא מכרתם אותי ולא חששתם לחיי אביכם?! לעומת "ונראה מה יהיו חלומותיו" ניצב מולם יוסף בכבודו כמשנה למלך. הפשע שנעשה זועק ומחייב כשהטענות שטוען האדם עצמו להגנתו- הם הסיבה לחיבו. מול האמת הברורה והניכרת הבלתי ניתנת לערעור כל הטענות בטלות ומבוטלות.

גם לעתיד לבא יצטרך כל אחד לעמוד לתת דין וחשבון על מעשיו. כאשר יוצגו קורות חייו כבסרט וידאו לא יהיה ניתן להכחישם. כל התירוצים וההסברים טענות ומענות שחשב לטעון להגנתו יתבררו כבטלים ומבוטלים. המדרש הוסיף והדגיש שהקב"ה יוכיח כל אדם לפי מה שהוא. נראה שכוונת הדברים שאדם מתרץ לעצמו תירוצים למה לא עשה מה שצריך, כישוריו והתנאים לא איפשרו... לעתיד יתברר מתוך מבט האמת שאדרבא התנאים והכוחות שלו יכלו לשמש לעשייה ברוכה ומרובה. מה שהוא יאמר כסיבה לזכותו, יהווה עילה לחיבו.

כך עולה גם מתאור הגמ' (יומא לה עמוד ב) לדין בעולם הבא: "תנו רבנן: עני ועשיר ורשע באין לדין, לעני אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל? ... עשיר אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי אומרים לו כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר? אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה, וכנגדן אלף ספינות בים... יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה. רשע אומרים לו: מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר: נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף? ... נמצא, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים".

אין תנאים בלתי אפשריים ואין אדם חסר כישורים, אלא כל אחד חייב לנצל את כישוריו ולהוציא מכל מצב את המיטב, לא העושר תירוץ ולא העוני מניעה, וגם לא תקופת הקורונה מניעה. יש להשתמש בכל מצב כמדרבן לעשייה. אם נוכיח עשייה לא יהא צורך להוכיח אותנו, לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, לא ניבהל מפני הבושה אלא נוכל להתפאר ולהשתבח בעשייה ברוכה וניצול כשרונותינו לטובה.

השפת אמת (ויגש תרל"א) מוסיף ומעמיק: "מה שנבהלו השבטים נראה ע"י שנתגלה הארת יוסף היתה הבושה, מה שטעו בקדושת יוסף ע"י ההסתר. וזה עצמו הבושה לעתיד לבוא שיתגלה שעניני עוה"ז עצמם הם מלא קדושה בפנימיות". אחי יוסף למדו

והבינו שלא הכירו במעלתו של יוסף. ראו באור שלילי את מעשיו ניתחו ופרשו כל פרט כחיסרון ולא הבחינו בגדולתו.

וכך גם ביחס למבטנו על העולם. העולם מלא קדושה וטוב, וגם הדברים הנראים כביכול סותרים לקדושה יכולים לשמש אמצעי לרתום אותם למרכבת הקדושה ולרוממם.

נתייחס לכל אדם כבעל פוטנציאל גדול וגם אם מופיע לעיתים כמרוחק, ניתן לחזק את הטוב שבו לרוממו ולאפשר לו לבטא את מעלותיו.

מעתה ניתן לומר שמפגש יוסף ואחיו הינו מעמד מכוון לא רק מכח השמחה של "הביחד" והחיבור אלא כמלמד על חובת האדם בעולמו, ניצול כוחותיו וראית הטוב שבעולם ובחבירו.

נדגיש שוב את אחריותינו בעת הזאת לוודא שתלמידנו לומדים את כל השעות הנדרשות ע"פ שכבת הגיל, שהלמידה נעשית באופן משמעותי ומקדם כל תלמיד, נזכור אחריותנו ומחויבותינו לוודא שכל שעורי הקודש ניתנים בהיקפם המלא באופן שהם מקצועות הלב שלנו, נוודא שהיום ניפתח בתפילה מסודרת גם בלמידה מרחוק, ניפתח את הבוקר בלימוד שעות הקודש – זו אמירה, מה במרכז, כמובן חינוך למצוות, לאהבת תורה מתוך מתיקות ושמחה.

נסיים בתפילה להתגשמות דברי הנביא זכריה שחי בימי שיבת ציון:

"כה אמר ה' צבאות, צום הרביעי, וצום העשירי יהיו לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, והאמת והשלום אהבו"

אמר הרב צבי יהודה קוק זצ"ל שכנגד כל משבר יש לתקן את התיקון הראוי לו, ולפיכך יש לתקן בעשרה בטבת המצור על ירושלים באמצעות חיזוק חומותיה ואת בניין הארץ ברוח ובחומר.

שבת שלום ומבורך

שושנה נגר